

Sygn. akt XXVIII C 5604/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2023 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia (del.) Anna Głuszak

Protokolant: Natalia Siastacz

po rozpoznaniu w dniu 31 października 2023 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa A. W. i D. W.

przeciwko Bank (...) S.A. z siedzibą w G.,

o ustalenie i zapłatę,

ustala, że umowa kredytu nr (...), sporządzona w dniu 28 listopada 2007 r., a zawarta w dniu 8 grudnia 2007 r. pomiędzy A. W. i D. W., a (...) Bankiem Spółka Akcyjna z siedzibą w G., tj. poprzednikiem prawnym pozwanego – jest nieważna,

obciąża pozwanego kosztami postępowania i zasądza od pozwanego Bank (...) S.A. z siedzibą w G. na rzecz powodów A. W. i D. W. do majątku powodów objętego wspólnością ustawową majątkową, zwrot kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego według stawki minimalnej, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie Referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt **XXVIII C 5604/23**

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 31 października 2023 roku (k.556)

W pozwie z dnia 28 maja 2019 roku (data stempla pocztowego, k. 61) powodowie A. W. i D. W. wniesli o ustalenie nieważności w całości umowy kredytu nr (...) zawartej 8 grudnia 2007 roku pomiędzy powodami a (...) Bank S.A. z siedzibą w G.. Ewentualnie- w przypadku nieuznania powyższego żądania powodowie wniesli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 120 018,44 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty, wskutek uznania niektórych postanowień umowy za abuzywne. Ponadto, wniesiono o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych (pozew, k. 3-60v).

W odpowiedzi na pozew z dnia 5 sierpnia 2019 roku (data stempla pocztowego, k. 313) strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości w zakresie zarówno żądania głównego, jak i żądania ewentualnego (odpowiedź na pozew, k. 68-312).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 28 listopada 2007 roku powodowie A. W. i D. W. złożyli w (...) Banku S.A. z siedzibą w G. wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego. Powód zawniósł o udzielenie kredytu w kwocie 423.837,70 zł, indeksowanej do waluty CHF, zaś proponowany okres kredytowania oznaczył na 360 miesięcy (wniosek kredytowy, k. 191-194).

Powodowie jako konsumenci w dniu 8 grudnia 2007 roku zawarli z (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w G. (poprzednikiem prawnym pozwanego) umowę kredytu Nr (...). Na mocy zawartej umowy bank udzielił kredytu w kwocie 433 622,03 zł indeksowanego kursem CHF na okres 360 miesięcy na pokrycie części ceny budowy samodzielnego lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w W. (§ 1 ust. 1, 2 i 5, § 3 ust. 1 umowy).

Wskazano również, że w dniu wypłaty saldo jest wyrażone w walucie, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17 (§ 1 ust. 1 (ostatnie zdanie) umowy).

Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy oprocentowanie kredytu na dzień sporządzania umowy wynosiło 4,950 % w skali roku i stanowiło sumę następujących pozycji: marży banku niezmiennej w okresie trwania umowy oraz aktualnie obowiązującego indeksu L3, opisanego szczegółowo w § 8 oraz 1,25 p.p. do czasu określonego w ust. 2.

Z kolei w § 3 ust. 2 umowy wskazano, że prawnym zabezpieczeniem spłaty kredytu była hipoteka kaucyjna w złotych polskich do kwoty stanowiącej 170% kwoty kredytu ustanowiona na kredytowanej nieruchomości, cesja na rzecz banku wierzytelności z tytułu umowy ubezpieczenia nieruchomości oraz ubezpieczenie od ryzyka utraty stałego źródła dochodu wskutek utraty pracy.

Umowa ponadto przewidywała, że każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank (§ 7 ust. 2). Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę, będzie według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu wpływu środków do banku” (§ 10 ust. 6). Do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji (§ 17 ust. 1). Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna (§ 17 ust. 2). Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży (§ 17 ust. 3). Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Banku S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna sprzedaży (...) Banku S.A. (§ 17 ust. 4). Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku S.A. (...) (§ 17 ust. 5) (umowa, k. 33-39v).

Sąd ustalił następujący stan prawny:

W ocenie Sądu powództwo w zakresie roszczenia głównego – o ustalenie – zasługiwało na uwzględnienie w całości. Sąd uwzględnił żądanie główne strony powodowej o ustalenie nieważności przedmiotowej umowy kredytu.

Wobec uwzględnienia roszczenia głównego, Sąd odstąpił od rozważań dotyczących zgłoszonych przez stronę powodową roszczeń ewentualnych. Wydanie wyroku w tym zakresie było zatem zbędne. Należy dostrzec, iż w uzasadnieniu wyroku nie ma obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska do wszystkich poglądów prezentowanych przez strony, o ile nie miały one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1998 r. w sprawie II UKN 282/98, Legalis 44600, oraz wyrok ETPCZ z 21 lipca 2015 r. w sprawie D. przeciwko (...) 41721/04, Legalis 1378918). Przeważająca część zagadnień prawnych składających się na decyzje procesowe znalazło już swoje rozstrzygnięcie na poziomie Sądu Apelacyjnego i nie wymaga nadmiernie

szerokiego omówienia. Dlatego mając niniejsze na uwadze Sąd stosownie do wymogów art. 327(1) § 2 k.p.c. sporządził niniejsze uzasadnienie w sposób możliwie zwięzły.

Poza sporem w niniejszej sprawie pozostawała okoliczność zawarcia między stronami kwestionowanej umowy o kredyt, jak również fakt wypłacenia przez pozwanego powodowi kredytu, czy też spłacania kredytu przez stronę powodową. Nie ulegał również wątpliwości fakt, iż Bank (...) S.A. z siedzibą w G. jest następcą prawnym (...) Bank S.A. z siedzibą w G..

Ponadto nie budził wątpliwości fakt posiadania przez powodów statusu konsumenta. Zgodnie z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Brak bezpośredniego związku czynności prawnych konsumenta z działalnością gospodarczą lub zawodową jest najistotniejszym i najbardziej charakterystycznym elementem pojęcia konsumenta. Niewątpliwie powodowie zawierając sporną umowę kredytu działali jako konsumenci. Umowa została zawarta w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, podobnie zresztą została zakwalifikowana przez bank. Kwestii tej w toku sprawy nie podważył również pozwany. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, iż powodowie w momencie zawarcia umowy nie prowadzili działalności gospodarczej. Ponadto powód posiadał wykształcenie wyższe w dziedzinie informatyki, natomiast powódka w zakresie marketingu. Powodowie nie pracowali nigdy w bankowości i nie mieli wiedzy dotyczącej mechanizmów stosowanych przez Banki.

Podkreślić trzeba, że kwestia oceny ważności tego rodzaju umowy (określonej według wzorca umownego), jak w niniejszej sprawie (oznaczonej jako umowa kredytu), była przedmiotem oceny tutejszego Sądu (m.in. w wyroku z dnia 23 września 2022 roku, sygn. akt XXVIII C 16927/21, czy z 2 marca 2023 r., XXVIII C 5622/21). Prezentowane w ww. orzeczeniach poglądy Sądu w tym składzie w pełni podziela.

Mając na uwadze żądania zgłoszone w pozwie, należało dokonać rozstrzygnięcia co do żądania stwierdzenia nieważności umowy. Sąd uznał, że powodowie posiadali niewątpliwie interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z wiążącej ich umowy. Stosownie do treści art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny w rozumieniu art. 189 stanowi obiektywną (czyli rzeczywiście istniejącą), a nie tylko hipotetyczną potrzebę uzyskania wyroku odpowiedniej treści. Odnosi się do szeroko rozumianych praw oraz stosunków prawnych i w obecnym stanie prawnym występuje nie tylko wtedy, gdy bezpośrednio zagrożona jest sytuacja prawna powoda, ale i wówczas, gdy w związku z zachowaniem pozwanego uzasadnione jest ustalenie stosunku prawnego lub prawa w celu usunięcia niepewności co do tego prawa lub stosunku prawnego z przyczyn faktycznych lub prawnych (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 11 września 2020 roku, VII AGa 815/19, Legalis 2530826)

Interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów tj. definitywnie zakończy spór istniejący albo prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, co więcej nie podlega ochronie w drodze innego środka (wyroki SN: z 11.07.2019 r., V CSK 23/18, LEX nr 2712226; z 24.05.2017 r., III CSK 155/16, LEX nr 2329437; z 4.10.2001 r., I CKN 425/00, LEX nr 52719; z 8.05.2000 r., V CKN 29/00, LEX nr 52427; z 9.02.2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012/7–8, poz. 101; z 14.03.2012 r., II CSK 252/11, OSNC 2012/10, poz. 120; z 19.09.2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363; wyrok SA w Poznaniu z 5.04.2007 r., III AUa 1518/05, OSA 2008/9, poz. 30; postanowienie SA w Poznaniu z 28.09.2012 r., I ACz 1611/12, LEX nr 1220598). Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 marca 2002 r. II CKN 919/99, Lex nr 54376, powództwo ustalające spełnia realnie swą funkcję wówczas "gdy oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie, wynikające z błędnego przekonania co do (nie-) przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw". Jeśli do naruszenia doszło, interes prawny zachodzi z reguły tylko wtedy, gdy zainteresowany nie ma innej możliwości obrony, a strona przeciwna kwestionuje istnienie lub nieistnienie jego prawa lub stosunku prawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 r., II CKN 201/97, M.Prawn. 1998/2/3, czy wyrok z dnia 29 marca 2001 r., I PKN 333/00, Prok. i Pr.

2002/2/4, z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 723/99, Lex nr 53132, z dnia 22 listopada 2002 roku, IV CKN 1519/00, Lex nr 78333).

Reasumując powodowie niewątpliwie posiadali interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, bowiem z tego stosunku wynikają jeszcze inne dalej idące skutki. Powodowie wskazywali na nieważność, wynikającą z niedozwolonego charakteru indeksacji. Orzeczenie co do ustalenia nieważności pozwala określić, czy strony łączy kwestionowana umowa kredytowa oraz daje podstawę do dokonania wzajemnych rozliczeń pomiędzy stronami.

Umowa kredytu bankowego jest umową nazwaną, a elementów konstrukcyjnych tej umowy należy poszukiwać w art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tj. Dz.U. Nr 72, poz. 665), obowiązującym na dzień zawarcia przedmiotowej umowy, zgodnie z którym bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, zaś kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. W ust. 2 ww. artykułu wskazano, iż umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Istotą umowy kredytu jest oddanie przez bank do dyspozycji kredytobiorcy określonej kwoty, wykorzystanie tej kwoty przez kredytobiorcę, a następnie jej zwrot wraz z odsetkami oraz zapłata na rzecz banku prowizji od udzielonego kredytu (opcjonalnie). Zgodnie z jednolitą linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, przed wejściem w życie ww. ustawy z dnia 29 lipca 2011 r., tzw. „ustawy antyspreadowej”, dopuszczalne było na zasadzie swobody umów zaciągnięcie zobowiązania kredytowego w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w walucie krajowej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 25.03.2011 r., IV CSK 377/10; z 29.04.2015 r., V CSK 445/14; z 22.01.2016 r., I CSK 1049/14; z 27.02.2019 r., II CSK 19/18 oraz z 11.12.2019 r., V CSK 382/18). Argumentem przemawiającym za dopuszczalnością zawierania umów o kredyt indeksowany przed wejściem w życie ww. ustawy nowelizującej było właśnie wprowadzenie do ustawy Prawo bankowe przepisu dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty innej niż polska. Umowa kredytu indeksowanego, przewidującego spread walutowy, mieściła się więc w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowiła jej możliwy wariant (art. 353(1) k.c. w związku z art. 69 Prawa bankowego). Ponadto ustawodawca w ustawie z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., nr 165, poz. 984), a także ustawie z 23 marca 2017r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2017 r., poz. 819) uregulował obowiązki i uprawnienia wiążące się z umowami kredytu indeksowanego i denominowanego. W opinii Sądu jest to definitywny argument przemawiający za brakiem wynikającej z art. 69 Prawa bankowego w zw. z art. 58 § 1 k.c. nieważności umów tego rodzaju, bowiem żaden ustawodawca nie wprowadzałby regulacji dotyczących umów uznawanych przez siebie za nieważne.

Samo wprowadzenie do umowy postanowienia przewidującego mechanizm indeksacji - z wyżej wskazanych już względów - w ocenie Sądu, nie było sprzeczne z treścią art. 69 ust. 1 i 2 prawa bankowego, gdyż nie naruszało zasady swobody umów, wyrażonej w art. 353(1) k.c. Natomiast inną kwestią jest sposób określenia przez pozwany Bank mechanizmu indeksacji poprzez odesłanie do kursów walut, ustalanych w Tabelach kursowych, tworzonych przez Bank, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia.

W zakresie tego rodzaju umów, jak umowa będąca przedmiotem oceny w niniejszej sprawie, trzeba zwrócić uwagę aktualnie dominujący trend w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Wskazać należy w tym zakresie przede wszystkim na uchwałę Sądu Najwyższego Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021 nr 9, poz. 56, str. 1), w której Sąd Najwyższy stwierdził, że: 1. Niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1

KC) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną.

2. Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 KC). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

Z kolei w uchwale z dnia z dnia 28 kwietnia 2022 r. III CZP 40/22 (OSNC 2022 nr 11, poz. 109, str. 42) Sąd Najwyższy stwierdził, że sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ KC.

Wyżej powołane uchwały i treść uzasadnień miała znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, a sąd orzekający w tym składzie podziela tam wyrażone poglądy. Jak słusznie wskazał także Sąd Apelacyjny w Warszawie (uzasadnienie wyroku z dnia 26 sierpnia 2020 roku, w sprawie VI ACa 801/19) – zasada swobody umów nie zezwala na to, aby jedna strona, a zwłaszcza silniejsza ekonomicznie, mogła na etapie realizacji umowy kredytu narzucać drugiej stronie wymiar jej zobowiązań, szczególnie w zakresie podstawowych jej obowiązków wynikających z tej umowy.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, wskazać należy, iż w przedmiotowej Umowie kredytu strony wprawdzie określiły wzajemne świadczenia (w tym kwotę do wypłaty w PLN w oparciu o którą ustalona miała być kwota do spłaty), jednak postanowienia klauzul indeksacyjnych, w związku z przyznaniem wyłącznie Bankowi uprawnienia do ustalania kursów walut w Tabeli kursów, dawały stronie pozwanej możliwość dowolnej i nieograniczonej żadanymi postanowieniami umownymi zmiany wysokości świadczenia.

Jako rażąco naruszające równowagę kontraktową między stronami Sąd uznał następujące postanowienia : **§1 ust.1, § 10 ust. 6 i § 17 ust. 2-4 umowy.**

Sąd uznał, że wyżej opisane zasady ustalania kursów zostały przekazane do wyłącznych uprawnień pozwanego, nie określając w dokładny i jasny sposób kryteriów ustalania ich wysokości. Druga strona umowy (Kredytobiorcy) nie miała możliwości weryfikacji, czy kursy walut stosowane przez Bank zostały ustalone zgodnie z zasadami, gdyż zasady dotyczące ustalania wysokości marży (spreadu) nie zostały sformułowane i mogły być dowolnie i bez ograniczeń kształtowane przez Bank. Należało zatem stwierdzić, że jedna strona umowy przez dowolne określenie kursu waluty stosowanego do przeliczeń walutowych na etapie wypłaty i spłaty kredytu mogła jednostronnie kształtować wysokość zobowiązania zarówno swojego (przy wypłacie kredytu) jak i drugiej strony tej samej umowy (przy spłacie rat kredytu). Na podstawie postanowień § 1 ust. 1, § 10 ust. 6, § 17 ust. 2-5 Umowy kredytobiorca nie mógł ustalić, jakimi kryteriami bank kierował się, ustalając kursy waluty w tabeli kursowej. O ile pierwszy wskaźnik brany pod uwagę przy ustalaniu kursów waluty – tj. średnie kursy złotego do CHF ogłaszane w tabeli kursów średnich NBP – był obiektywny, bo niezależny od decyzji banku, o tyle przy użyciu drugiego wskaźnika, tj. marży kupna i marży sprzedaży, bank mógł w sposób dowolny i nieograniczony ustalać kursy waluty w tworzonych przez siebie tabelach kursowych. W Umowie nie wskazano, ile wynosi marża kupna i marża sprzedaży. Z Umowy nie wynikało także, aby była ona stała w całym okresie kredytowania. Skoro wyłącznie bank mógł przez określenie wysokości marży kupna i marży sprzedaży wpływać na wysokość kursu waluty, będącego podstawą przeliczeń, to zasady ich ustalania powinny być określone w sposób obiektywny, przejrzysty i weryfikowalny dla drugiej strony umowy – kredytobiorcy. Natomiast w przedmiotowej Umowie w ogóle nie wskazano zasad, którymi bank miałby kierować się, ustalając wysokość marży kupna i marży sprzedaży, będących podstawą ustalania kursów walut w tabelach kursowych banku. Nie wskazano w niej w szczególności, czy istnieje jakaś górna granica tych wartości. Na podstawie postanowień umownych konsument nie mógł sam zweryfikować, czy kursy waluty ustalone zostały zgodnie z zasadami określonymi przez bank, skoro

bank nie wskazał kryteriów ustalania wysokości marży kupna i marży sprzedaży. Przez brak określenia tych kryteriów bank mógł ustalać kursy walut dowolnie i bez ograniczeń. Takie ukształtowanie postanowień umownych oznaczało zatem, iż wyłącznie jednej stronie umowy przyznano nieograniczone uprawnienie do określenia wysokości kursów waluty, na podstawie których ustalone miało być zarówno saldo kredytu jak i wysokość rat. Prowadziło to z kolei do tego, że na etapie wykonywania umowy, to wyłącznie jedna strona umowy poprzez określenie kursu kupna i kursu sprzedaży walut w tabeli kursów kupna/sprzedaży mogła w sposób nieograniczony i dowolny dokonać zmiany wysokości świadczenia drugiej strony (zarówno przy wypłacie kredytu jak i przy spłacie rat kredytu).

Na marginesie dodać należy, iż okoliczność, czy oraz w jakim zakresie pozwany bank korzystał z możliwości dowolnej modyfikacji stosunku zobowiązaniowego poprzez określenie kwoty świadczenia, czy też stosowany przez niego kurs był kursem rynkowym, nie ma znaczenia, gdyż istotna jest okoliczność, iż w przedmiotowej Umowie bankowi w ogóle zapewniono taką możliwość.

W ocenie Sądu, eliminacja ww. abuzywnych postanowień umowy odsyłających do – tworzonych jednostronnie przez bank – tabel kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. prowadzi do upadku całego mechanizmu indeksacji, gdyż bez tego odesłania nie byłoby możliwe ustalenie wysokości świadczeń stron Umowy. Przy czym podkreślenia wymaga, iż postanowienia dotyczące marży kupna i marży sprzedaży, zawarte zostały w § 17 Umowy, a więc nie stanowiły postanowień odrębnych od przedmiotowej Umowy. Ponadto postanowienia dotyczące odesłania do tabel kursów banku i sposobu tworzenia tych tabel należało traktować jako całość tak jak zostały one sformułowane w Umowie.

Reasumując – postanowienia przedmiotowej Umowy – dotyczące określenia mechanizmu indeksacji poprzez przyznanie wyłącznie jednej ze stron umowy możliwości dowolnego i nieograniczonego modyfikowania wysokości świadczenia przez określenie kursu waluty, będącego podstawą przeliczeń, dokonywanych na podstawie Umowy – są sprzeczne z art. 353¹ k.c., gdyż naruszają granice swobody umów, tj. sprzeciwiają się naturze stosunku zobowiązaniowego.

Wobec powyższego Sąd uznał za niedozwolone postanowienia umowne wszystkie klauzule przeliczeniowe w całości, a nie tylko ich część odnoszącą się do marży banku. Z podanych przyczyn Sąd nie podziela stanowiska zajętego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 1.06.2022 r. (sygn. akt II CSKP 364/22), zgodnie z którym „postanowienie umowne dotyczące marży banku w odniesieniu do ustalania kursu franka szwajcarskiego ma charakter samodzielny, co pozwala na eliminację jedynie elementu odnoszącego się do modyfikacji średniego kursu NBP marżą banku.”.

Odnosząc natomiast należy, że odmienne poglądy Sąd Najwyższy zaprezentował w innych w sprawach z udziałem pozwanego banku, mianowicie w wyroku z dnia 13 maja 2022 r. II CSKP 464/22 Sąd Najwyższy stwierdził, że „w świetle (...) orzecznictwa krajowego i unijnego nie powinno budzić wątpliwości, że postanowienia umowne stanowiące, iż kurs kupna w Tabeli kursów „określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna”, a kurs sprzedaży - „jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży” (odpowiednio § 17 ust. 2 i 3 Umowy; por. też § 17 ust. 4 Umowy), miały treść niedozwoloną”.

Również w wyroku z dnia 19 maja 2022 r. sygn. akt II CSKP 971/22 Sąd Najwyższy podkreślił, że samo odwołanie się w umowie do kursu NBP nie przesądza o nieabuzywności klauzuli przeliczeniowej. Co prawda zostaje wprowadzony miernik niezależny od banku, jednak nie można zapominać o ponoszeniu przez kredytobiorcę - w wyniku wprowadzenia takiej klauzuli umownej - nieograniczonego ryzyka kursowego (...) gdyby rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to racjonalny kredytobiorca nie decydowałby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej w sposób wadliwy w perspektywie jego spłacania przez kilkadziesiąt lat - chyba że z okoliczności sprawy wyraźnie wynikało co innego.

Niezależnie od powyższego wskazać trzeba, że Sąd dokonał oceny postanowień umownych również z punktu widzenia abuzywności ww. przepisów.

Stosownie do treści art. 385¹ k.c. przedmiotem oceny pod kątem abuzywności nie jest cała umowa, lecz konkretne postanowienie w niej zawarte, co nie wyklucza uznania za niedozwolone wielu postanowień kształtujących treść danej umowy. Dotyczy to postanowienia umownego, które kształtuje prawa lub obowiązki konsumenta, a więc zawierającego treść normatywną.

Ustawodawca wymienia następujące przesłanki uznania danego postanowienia za niedozwolone w rozumieniu 385¹ k.c.:

zawarte zostały w umowach z konsumentami,

nie zostały uzgodnione indywidualnie,

kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,

rażąco naruszają jego interesy,

Dodatkowo, w zdaniu drugim ustawodawca określił, że nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Wszystkie te przesłanki muszą wystąpić łącznie, zadanie Sądu polega na ocenie każdej z poszczególnych przesłanek. Trzeba podkreślić, że oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy.

Mając na uwadze ww. kryteria należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie nie ulegało wątpliwości Sądowi, iż powodowie posiadali wówczas status konsumentów w rozumieniu art. 22¹ k.c. o czym już wcześniej w treści wspomniano. Co od kwestii indywidualnego uzgodnienia postanowień umowy Sąd nie podziela stanowiska strony pozwanej w którym to wskazuje, iż fakt podpisania przez powodów umowy oznacza uznanie przez nich postanowień umowy, a co za tym idzie indywidualne ich uzgodnienie w ramach akceptacji. Z uwagi na okoliczność, że postanowienia umowne będące przedmiotem analizy na gruncie rozpoznawanej sprawy stanowią postanowienia wzorca to obejmuje je domniemanie, iż nie zostały uzgodnione indywidualnie, którego to domniemania pozwany nie wzruszył. Podobne stanowisko przyjął Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 26 sierpnia 2020 r. w sprawie VI ACa 801/19 odwołując się do treści art. 3 ust. 2 dyrektywy 93/13 zwrócił uwagę na fakt iż warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Ponadto wskazał, iż fakt, że niektóre aspekty warunku lub jeden szczególnie warunek były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza stosowania niniejszego artykułu do pozostałej części umowy, jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Powyższe oznacza, że negocjowanie niektórych z postanowień umownych, nie oznacza, że negocjacji tym samym podlegały niedozwolone postanowienia umowne.

Sąd orzekający w niniejszym składzie w pełni podziela ugruntowany już w orzecznictwie pogląd, iż niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z 04 kwietnia 2019 roku w sprawie III C 159/17). Ponadto zgodnie ze stanowiskiem TSUE, wyrażonym w wyroku z dnia 18 listopada 2021 roku w sprawie C-212/20, art. 5 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej,

do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę. Natomiast kwestionowane postanowienia tych wymogów nie spełniają.

Powodowie nie zostali prawidłowo poinformowani o możliwej, realnej skali ryzyka, z jakim związany jest mechanizm wzrostu kursu waluty na spłatę całego kapitału kredytu. Powodom nie przedstawiono symulacji, która pokazywałaby jakie kwoty musieliby uiszczać w wypadku np. ponad dwukrotnego wzrostu kursu franka szwajcarskiego. Nie sposób zakładać równorzędności podmiotów w sytuacji, gdy saldo kredytu może teoretycznie rosnać w sposób nieograniczony. Należy stwierdzić, że umowa kredytu wiążąca strony rażąco narusza interesy ekonomiczne powodów, którzy finalnie muszą spłacić kwotę o wiele wyższą niż wykorzystany kredyt z odsetkami i prowizją. W efekcie pozwany otrzymuje świadczenie o wiele wyższe niż suma kapitału, odsetek i prowizji, do czego nie ma żadnej podstawy w przepisach prawa.

Poza sporem było przy tym, że powodowie podpisali oświadczenie, z którego wynikało, że przedstawiono powodom ofertę kredytu hipotecznego (...) Banku w złotych polskich oraz że wybrali kredyt w walucie obcej będąc uprzednio poinformowanymi o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej. Ponadto oświadczyli, że zostali poinformowani o ryzyku stopy procentowej w przypadku kredytów o zmiennej stopie procentowej (oświadczenia k. 146). Czytając treść tego oświadczenia sąd nie miał jednak wrażenia o rzetelnym poinformowaniu o ryzyku walutowym, a co dopiero „przeciętny” konsument. Rzetelne poinformowanie to takie, które przedstawia symulację poszczególnych rat, na przestrzeni wielu lat- na okres których została zawarta umowa oraz ustalenie ostatecznej kwoty spłaty. Umowa nie zawierała jakichkolwiek mechanizmów ograniczających nadmierne ryzyko walutowe, co świadczy o tym, iż ww. umowa kredytu kształtuje obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Wypełnia więc ona dyspozycję art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. W odniesieniu do kwestii świadomości konsumentów na tle umów kredytowych obarczonych ryzykiem walutowym wypowiedział się ponadto Sąd Najwyższy. W wyroku z dnia 27 lutego 2019 (sygn. akt II CSK 19/18) Sąd Najwyższy stwierdził, że z „zawartego w umowie kredytowej oświadczenia kredytobiorców, że są świadomi ryzyka walutowego nie można wyciągać daleko idących wniosków. Z jednej strony chodzi o ryzyko rynkowe wynikające z prawdopodobieństwa zmiany kursu wymiany lub stopy procentowej, a z drugiej, w tej sprawie prawnie irrelevantne, ryzyko kredytowe prawdopodobieństwa niespłacenia kredytu. Rzeczywistość pokazała, że określenie nawet w przybliżeniu skali ryzyka walutowego związanego z kredytami walutowymi, w szczególności, jeśli chodzi o skalę zmiany kursu CHF okazało się złudne i daleko nietrafione”. W wyroku z dnia 29 października 2019 r. (IV CSK 309/18) Sąd Najwyższy wskazał, że „w kontekście oceny transparentności, nie ma większego znaczenia odebranie od pozwanego kredytobiorcy oświadczenia, o bardzo ogólnej treści, że „w związku z zaciągnięciem kredytu walutowego, kredytobiorca oświadcza, że jest mu znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany kursu waluty, w której zaciągnął zobowiązanie kredytowe i jest świadomy ponoszenia przez siebie tego ryzyka”.

Podsumowując, podkreślenia wymaga, że konstrukcja umowy była narzucona przez pozwanego według wzorca, zaś powodowie mogli jedynie umowę zaakceptować, gdyż w przeciwnym razie nie uzyskaliby kredytu. Tym sposobem pozwany bank, wprowadzając klauzule waloryzacyjne oparte o kursy walut wskazane w sporządzanych przez niego tabelach, przypisał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu indeksowanego do waluty CHF i wysokości całej wierzytelności. Nie budziło także wątpliwości Sądu, że obciążenie powodów praktycznie nieograniczonym ryzykiem kursowym, godziło w ich interesy ekonomiczne.

Dlatego powszechnie przyjmuje się, że tego rodzaju klauzule waloryzacyjne stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ kc (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 września 2020 roku, V ACa 143/20, Legalis nr 2493839, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 marca 2020 roku, I ACa 257/19, Legalis nr 2331056).

Skutkiem uznania za niedozwolone postanowień umownych dotyczących zasad ustalania kursów walut, jest konieczność ich pominięcia przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta. Postanowienia takie przestają wiązać już od chwili zawarcia umowy. Oznacza to, że nie stanowią elementu treści stosunku prawnego i nie mogą być uwzględniane przy rozpoznawaniu spraw związanych z jego realizacją. Przywołane wyżej postanowienia umowne wypełniają w oczywisty sposób znamiona niedozwolonych postanowień umownych w myśl art. 385¹ kc oraz art. 385³ pkt 8 kc. Ich skutkiem jest wyeliminowanie klauzuli waloryzacyjnej z umowy, która nie może być zastąpiona żadnymi innymi przepisami czy warunkami umowy, co w efekcie prowadzi do nieważności umowy.

W związku z powyższym, Sąd ustalił, że przedmiotowa umowa jest nieważna, o czym orzekł w **pkt I** sentencji wyroku. Ponadto Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy. Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw).

O kosztach procesu Sąd orzekł w **pkt II** wyroku na podstawie art. 100 zdanie drugie k.p.c. Powodowie wygrali proces niemalże w całości, wobec czego Sąd obciążył pozwanego kosztami postępowania i zasądził od pozwanego na rzecz powodów poniesione przez nich koszty procesu, w tym zwrot kosztów zastępstwa prawnego według stawki minimalnej, do majątku powodów objętego wspólnością majątkową, uznając, że sprawa nie była szczególnie skomplikowana, lecz typowa, pozostawiając szczegółowe wyliczenie tych kosztów Referendarzowi sądowemu. Sąd nie znalazł podstaw, by przyznać wynagrodzenie pełnomocnikowi powoda w stawce wyższej niż minimalna, gdyż nie zaszły przesłanki określone w § 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

sędzia Anna Głuszak

ZARZĄDZENIE

(...)

(...)

(...)